

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ
ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

6-7 класи

Укладачі: Лазорчин О.С., Соколовська І. М., вчителі Бориславської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-III ступенів.

Київ – 2015

1

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою навчання мистецтв в основній школі є виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби в творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Мета досягається шляхом реалізації таких завдань:

- ❖ виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних ідеалів;
- ❖ формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- ❖ розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- ❖ стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- ❖ розвиток художніх здібностей, критичного мислення;
- ❖ формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті.

Програма для 6 класу передбачає систематизацію знань, збагачуючи їх новою інформацією, використовують наступність у викладанні предмета, розвивають бачення, творчий потенціал та інтерес до набутих знань з основ образотворчої грамоти, засобами мистецтва формують художньо-естетичну і творчу свідомість.

Метою навчання учнів у школі у галузі художньо-естетичної освіти має стати не тільки набуття системи художніх знань і вмінь, а також формування системи особистісних художньо-естетичних цінностей і компетентностей, важливих складників естетично розвиненої особистості, що полягає в її здатності керуватися набутими художніми знаннями й уміннями, готовність використовувати отриманий досвід у самостійній практичній художньо-творчій діяльності згідно із загальнолюдськими естетичними цінностями й власним світоглядом та естетичними смаками.

Значний соціально-педагогічний потенціал образотворчого мистецтва дозволяє реалізовувати корекційно-виховні завдання особистісного розвитку учнів з порушеннями опорно-рухового апарату, плідно розвивати пізнавальну та емоційно-чуттєву сфери, збагачувати, поглиблювати й систематизувати знання, формувати художні здібності, естетичні потреби та інтереси. Впливаючи на внутрішній світ школяра, мистецтво залучає його до людських емоцій, виховує здатність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджує

сприйнятливість до прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, елементів творчої уяви. Стаючи зв'язкою для ідей та почуттів, воно олюджує інші сфери пізнання, збагачує духовне життя.

Метою шкільного курсу «Образотворче мистецтво» є особистісний розвиток учнів із порушеннями опорно-рухового апарату на основі досягнення освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвивальної (сенсорний, інтелектуальний, емоційно-вольовий, психомоторний розвиток) цілей. Зміст курсу реалізується в процесі опанування художньо-естетичних знань, сприймання, розуміння й репродукування художніх образів та оволодіння графічно-практичними вміннями й навичками за обов'язкової корекційної спрямованості навчального процесу.

Програмою передбачено активне впровадження різних форм діяльності учнів, а саме: пізнавальної, художньо-практичної, оцінної у вербальних та невербальних варіантах. При цьому важливо зацікавити, захопити, примусити відчувати й захотіти пізнавати красу навколишньої дійсності та мистецтва й відтворювати її на елементарному художньо-естетичному рівні. Підґрунтям програми стали принципи: від простого до складного (від елементарної вправи до тематичної композиції); від дійсності через мистецтво до життя; враховуючи єдність пізнавально-репродуктивної та творчої діяльності; систематичний розвиток здібностей емоційного сприймання художнього образу в мистецтві та житті й посиленого відтворення його у самостійних роботах з урахуванням психофізичних особливостей розвитку та практичного досвіду учнів.

Головні завдання викладання образотворчого мистецтва:

- Збагачення знань і уявлень про види та жанри образотворчого мистецтва, його роль у житті людей; ознайомлення учнів із кращими творами декоративно-ужиткового та народного мистецтва, живопису, скульптури, архітектури, графіки.
- Активізація, корекція і спеціальна спрямованість пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку вмінь: розпізнавати й визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, колір, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й у творах мистецтва; аналізувати, порівнювати (виявляти подібність і відмінність) предмети та явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки; визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль за своєю роботою, відповідно оцінювати результати.

- Розвиток адекватності проявів емоційних реакцій у процесі сприймання творів образотворчого мистецтва; стимулювання свідомого емоційно-ціннісного ставлення до естетичних явищ дійсності й мистецтва; розвиток усвідомленості, відповідності та самостійності оцінних суджень, інтересу до художньої творчої діяльності; здатності до сприймання, розуміння і відтворення художніх образів.
- Формування елементарних навичок декоративного малювання, малювання з натури, з пам'яті, за уявою та уміння застосовувати їх в навчальній, трудовій та суспільно корисній діяльності.
- Виправлення недоліків моторно-рухової сфери, розвиток елементів сенсорної культури (чуття кольору, форми, ритму, симетрії, пропорції, розмірів тощо).
- Збагачення, уточнення й активізація словникового запасу за рахунок спеціальної лексики, удосконалення фразового мовлення.
- Виховання в школярів основних моральних якостей особистості, працелюбності, охайності, наполегливості, уміння працювати самостійно й у колективі.
- Розвиток особистісної цілісності, духовності, національної самосвідомості та послідовне формування елементів естетичної культури.

Для вирішення цих завдань у програмі передбачено такі різновиди занять: декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди про образотворче мистецтво.

Малювання з натури. Змістом уроків малювання з натури є зображення різноманітних предметів, дібраних з урахуванням графічних можливостей учнів. Об'єкти зображення розташовуються зазвичай дещо нижче за рівень зору. Для роботи слід організовувати дві-три однотипні постановки, що забезпечить хорошу видимість для всіх учнів. Моделі невеликих розмірів роздаються на робочі місця.

Малюванню з натури обов'язково передує вивчення зображуваного предмета: визначення його форми, конструкції, розміру складників, їх кольору та взаєморозташування. Важливо виробити в учнів потребу порівнювати свій малюнок із натурою і окремі деталі малюнка між собою. Істотне значення для цього має розвиток у школярів уміння застосовувати середню (осьову) лінію, а також користуватися допоміжними (додатковими) лініями для перевірки правильності малюнка.

Декоративне малювання. Змістом уроків декоративного малювання є складання різних візерунків, призначених для прикраси предметів ужитку, а також оформлення святкових листівок, плакатів, запрошень тощо.

Паралельно з практичною роботою на уроках декоративного малювання учні ознайомлюються зі зразками народного декоративно-ужиткового мистецтва. Демонстрація творів народних майстрів дозволяє дітям зрозуміти красу виробів і доцільність використання їх у побуті. Під час занять школярі із порушеннями опорно-рухового апарату отримують відомості про застосування візерунків на тканинах, килимах, шпалерах, посуді, іграшках, ознайомлюються з художнім різьбленням по дереву і кістці, склом, керамікою та іншими виробами – предметами побуту.

Завдання з декоративного малювання мають подаватися з дотриманням певної послідовності: складання візерунків за готовими зразками, за поданою схемою, з поданих елементів, самостійне складання візерунків.

Малювання за темою. Змістом уроків тематичного малювання є зображення предметів і явищ навколишнього світу та ілюстрація уривків із літературних творів. У 5 – 6-х класах малювання за темою має тісно пов'язуватися з уроками малювання з натури. Уміння й навички, отримані на уроках малювання з натури, учні переносять на малюнки тематичного характеру, які зазвичай зображують групу предметів, об'єднаних загальним сюжетом і певним чином розташованих у просторі.

Корекційно-виховні завдання уроків тематичного малювання вирішуватимуться значно ефективніше, якщо перед практичною роботою школярів проводити відповідну підготовчу роботу. Необхідно запропонувати школярам визначити сюжет, назвати й усно описати об'єкти зображення, розповісти, як, де й у якій послідовності їх намалювати. Для точнішої передачі предметів на малюнку доцільно використовувати, за можливості, реальні об'єкти, а для чіткішого розташування елементів малюнка на аркуші паперу слід активізовувати комбінаторну діяльність учнів із моделями та макетами. З метою збагачення зорових уявлень школярів доцільно використовувати книжкові ілюстрації, плакати, листівки.

Бесіди про образотворче мистецтво. У 6 – х класах для бесід виділяються спеціальні уроки. На одному уроці рекомендується показувати не більше 3 – 4-х творів живопису, скульптури, графіки однієї тематики чи 5 – 6 предметів декоративно-ужиткового мистецтва. Учитель має приділяти увагу виробленню в учнів умінь визначати сюжет, розуміти зміст твору та його головну думку, а також усвідомлювати деякі, доступні для осмислення, засоби художньої виразності. Розуміння художнього образу має спиратися на створення емоційного контакту з твором, на вдосконалення навичок аналітико-синтетичної діяльності, а також на збагачення емоційно-особистісного досвіду школяра з урахуванням виховних, освітніх та коригувальних аспектів, закладених у самому змісті мистецтва. Слід постійно спонукувати учнів розповідати про характер зображених персонажів, композиційне та колористичне рішення, техніку митця тощо.

Організуюючи бесіди про мистецтво, слід проводити екскурсії до музеїв, картинних галерей, майстерень художників та скульпторів, на місця народних художніх промислів.

Сприймання образотворчого мистецтва та практично-художня діяльність передбачають створення на уроці особливої атмосфери творчості, що зобов'язує вчителя обирати найбільш оптимальні шляхи подання навчального матеріалу та структурування уроку. Зважаючи на це, наводимо орієнтовну структуру уроку образотворчого мистецтва, що включає кілька етапів.

Плануючи урок образотворчого мистецтва, учитель повинен передбачати єдність таких компонентів: навчально-виховні та корекційно-розвиткові завдання; тема або об'єкт роботи; вид роботи (декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди з образотворчого мистецтва); техніка малювання; матеріально-технічні засоби тощо.

Складаючи календарний план на рік, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні умови, традиційні для певної місцевості види декоративно-ужиткового мистецтва.

Корекційно-розвивальна лінія включає такі завдання:

Сенсомоторний розвиток. Правильно сприймати форму, величину, колір та вміти передавати їх у зображеннях.

Орієнтуватися на площині аркуша паперу, у просторовому розташуванні зображуваних предметів, користуватися іншими властивостями оптико-просторового сприймання у процесі образотворчої діяльності.

Малювати асиметричні фігури, аналізувати напрямок малюнку, співставляти намальовані об'єкти зі зразком.

Виконувати графічні тренувальні вправи і декоративне малювання з використанням різних геометричних форм.

Передавати форму предмета (з допомогою трафарету, з використанням опорних крапок), розмальовувати контурні зображення, малювати без допоміжних засобів.

Володіти різними видами виконавської діяльності, особливо музично-ритмічними рухами.

Пізнавальний розвиток. Сприймати різні види мистецтва, розуміти покладені в їх основу цінності, вміти бачити логіку розвитку художнього образу, усвідомлювати зміст твору (тема, ідея, засоби вираження).

Розвивати дрібну моторику, зорово-моторну взаємодію у процесі практичної роботи, самоконтроль; вміти планувати свою роботу, формувати вербально-оцінний план образотворчої діяльності.

Мовленнєвий розвиток. Переносити отримані знання на словесний рівень, збагачувати словник: розширювати експресивну мову засобами мистецтва та художньої діяльності.

Особистісний розвиток. Позитивно ставитись до різних видів художньої діяльності та її результатів.

Розуміти красу мистецтва, естетично сприймати художні твори.

Демонструвати ставлення до художнього образу через емоції та почуття.

Розуміти значення та використовувати мистецтво як засіб соціального розвитку; подолання негативних станів (рухової депривації, гіперактивності, вираженої загальмованості, страхів, пригніченого стану, підвищеної стомлюваності) учня.

Виразити «Я-образ» в оригінальних продуктах дитячої художньої діяльності.

Регулювати поведінку, підтримувати доброзичливу комунікативну взаємодію з дорослими та однолітками.

Структура програми

Програма представлена в табличній формі, що містить три колонки:

- зміст навчального матеріалу;
- навчальні досягнення учнів;
- спрямованість корекційно-розвивальної роботи.

Зміст навчального матеріалу структуровано за темами з визначенням кількості годин на їх вивчення. Розподіл змісту і навчального часу є орієнтовним. Учитель здійснює корекційно-освітній процес з урахуванням принципів диференціації та індивідуалізації навчання учнів із порушеннями опорно-рухового апарату.

Навчальні досягнення учнів ознайомлюють вчителя з обов'язковим рівнем знань, умінь, і навичок, якими повинні оволодіти учні в процесі вивчення навчального матеріалу.

Спрямованість корекційно-розвивальної роботи передбачає:

- ☐ інтелектуальний розвиток учнів, розвиток їх логічного мислення, пам'яті, уваги, інтуїції, умінь аналізувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки за аналогією, діставати наслідки з даних передумов шляхом несуперечливих міркувань, просторових уявлень і уяви, алгоритмічної культури мислення культури як здатності діяти за заданим алгоритмом, а також самостійно конструювати нові алгоритми на основі аналізу й узагальнення послідовності виконуваних операцій і дій, що ведуть до шуканого результату.
- ☐ опанування учнями системи математичних знань і вмінь, що є базою для реалізації зазначених цілей, а також необхідні у повсякденному житті і достатні для оволодіння іншими шкільними предметами та продовження навчання;

- формування усвідомлення учнями системою математичних знань, навичок та умінь, як важливої невід'ємної складової загальної культури людини, необхідної умови її повноцінного життя в сучасному суспільстві на основі ознайомлення школярів з ідеями і методами математики як універсальної мови науки і техніки, ефективного засобу моделювання і дослідження процесів і явищ навколишньої дійсності;
- розвиток позитивних рис особистості, зокрема пізнавального інтересу, пізнавальної самостійності, розумової активності, ініціативи, творчості, здатності адаптуватися до умов, які змінюються; формування позитивних рис характеру; виховання національної свідомості, поваги до національної культури і традицій України; формування та розвиток патріотичного, естетичного, екологічного, трудового та фізичного виховання і здорового способу життя;
- формування загальнонавчальних умінь, культури мовлення, чіткості і точності думки, критичності мислення, здатності відчувати красу ідеї, методу розв'язання задачі або проблем.

Програма
6 клас
(35 год., 1 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно – розвивальної роботи
1.	8	<i>ДЕКОРАТИВНЕ МАЛЮВАННЯ</i> Орієнтовна тематика Створення орнаментованої композиції (символіка орнаментів і кольору) для серветки на основі традиційних елементів народної вишивки. Малювання декоративної композиції «Кольорові пташки» в крузі. «Прикрашаємо рушничок». Створення сітчастого орнаменту шляхом стилізації природних форм. Кольорова гармонія орнаменту.	Учень: розпізнає твори декоративно-ужиткового мистецтва та декоративні композиції; види візерунків та орнаментів і прийоми стилізації; прийоми виконання шрифтових робіт (елементи графіки); символи в українських творах декоративно-ужиткового мистецтва; порівнює: декоративні композиції, колір і поєднання з формою предметів; орнаменти та їх особливості в різних техніках; уміє: виконувати орнаменти з геометричних і рослинних елементів у стрічці, квадраті, крузі, застосовуючи осьові лінії; добирати гармонійно поєднані кольори для візерунка чи декоративного оформлення предметів; створювати	Розвиток почуття ритму, гармонії через застосування попередньої переробки реальних форм на декоративні. Відпрацювання вміння аналізувати художньо-образотворчі засоби декоративно-ужиткового мистецтва та відтворювати їх у власних роботах. Закріплення прийомів декоративного малювання. Розвиток пам'яті, фантазії, самостійності виконання практичних художньо-творчих завдань, уміння висловлювати оцінні судження щодо творів народного мистецтва. Формування інтересу до українського народного

		Створення вітальної листівки з елементами шрифтової композиції. Створення сюжетно-декоративної композиції «Настрій» з використанням оберегових символів витинанки. Розробка ескізу реклами (за вибором). Створення елементів орнаментів, традиційних для писанкарства «Великодня писанка». «Весела галявина». Створення декоративної композиції.	декоративну композицію, узгоджуючи її форму та орнаmentaцію; використовувати елементи художніх засобів графіки в декоративній композиції.	мистецтва, поваги до культурної спадщини України, її традицій. Розвиток естетичного ставлення до праці і творів народних майстрів.
2.	10	МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ <i>Орієнтовна тематика</i> Створення натюрморту «Квіти у вазі». Створення композиції з різних за величиною геометричних тіл (форма за вибором вчителя –	Учень розпізнає площинні та об'ємні форми об'єктів зображення; об'єкти симетричної форми; колірну гаму об'єктів, її вплив на настрій, емоційний стан зображення;	Розвиток спостережливості, емоційно-образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду. Розвиток кольорочутливості ока, просторових уявлень, здатності до розпізнавання кольірних станів середовища,

	циліндрична, конічна, округла). «Моя улюблена тваринка». Зображення на площині фігури тварини з передаванням характерних особливостей. «Чарівна чашка». Малювання об'ємних предметів. Виконання тематичного натюрморту «Хліб наш насущний». «Українська вишивка». Зображення елементів українського національного костюму. «Людина в русі». Створення динамічного образу людини з передачею в узагальненій формі характерних рухів. Виконання тематичного натюрморту «Великдній кошик». Графічне лінійне зображення птахів.	порівнює: форму об'єктів зображення, пропорції, зв'язок частин між собою, колір та ін. характерні особливості зображення тварин, людей в статиці та динаміці; зображення предметів у натюрмортах, виконаних в різних техниках; предмети об'ємної форми та їх залежність від освітлення; власний малюнок із зображуванням предметом, визначає недоліки та шляхи їх виправлення; уміє: у певній послідовності створювати зображення, попередньо плануючи свою роботу; передавати в малюнку форму, будову, величину й положення в просторі зображуваних предметів, добирати колір відповідно до натури; створювати зображення предметів прямокутної, циліндрової, конічної, округлої і комбінованої форми, передаючи їх об'єм за допомогою основних градацій світлотіні; створювати образи птахів, тварин, людей за допомогою характерних деталей; користуватися простими	емоційного сприймання навколишнього світу кольорів. Поглиблення знань щодо пропорційних особливостей будови птахів, тварин, людини. Розвиток мислення на основі аналізу наочно сприйнятого матеріалу, порівняння об'єктів за подібністю й відмінністю, встановлення наочно видимих зв'язків і відношень. Формування вміння передавати різними засобами особливості пластики в русі та статиці. Удосконалення умінь розпізнавати й використовувати різні мімічні засоби прояву емоційних станів, елементи виразних рухів (жест, поза). Удосконалення пізнавальної активності й самостійності шляхом поступового скорочення педагогічної допомоги.
--	---	--	--

		«Квіти весни». Малювання тематичного натюрморту рослинно-квіткової групи.	допоміжними лініями для перевірки правильності зображення; звітувати про виконану роботу, використовуючи термінологію, прийняту в образотворчій діяльності; використовувати різні посильні техніки, інструменти й матеріали.	
3.	6	МАЛЮВАННЯ ЗА ТЕМОЮ <i>Орієнтовна тематика</i> Створення сюжетно-тематичної композиції «Казкове місто». Створення композиції з передачею плановості простору «У бабусі в селі». Виконання пейзажної композиції «Лісові таємниці». Створення виразного образу казкового героя (персонажа). Ілюстрація до казки чи іншого літературного твору за вибором учнів.	Учень: розпізнає твори живопису, їх колорит (холодна/тепла гама); різне розташування композиції (вертикальне/горизонтальне); відтінки кольорів та кольорові поєднання; порівнює: силуети форм (дерев, птахів, тварин); результати власної роботи з роботами інших учнів; уміє: відтворювати задум сюжетної композиції (ілюстрації), використовуючи різні техніки; виражати власні спостереження в малюнку; передавати характер будови, розмір зображуваних предметів, розташовувати предмети щодо один одного (близько/далеко);	Розвиток емоційно-образної пам'яті на основі запам'ятовування образів конкретних предметів, явищ, їх властивостей та відношень. Опанування прийомів розумової діяльності на ґрунті виділення та узагальнення істотних ознак природних форм і явищ у статиці та динаміці, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, абстрагування суттєвих ознак від несуттєвих. Розвиток уміння композиційно розташовувати зображення в сюжетному малюнку, відтворювати задум. Відпрацювання вміння передавати настрій через малюнок, створювати казкові

		Створення динамічної композиції «Бабусині помічники».	зображувати природні форми у статиці та динаміці.	образи. Удосконалення технічних навичок роботи з матеріалом.
4.	6	БЕСІДИ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА <i>Орієнтовна тематика</i> «Мій настрій». Різноманітність настроїв і почуттів у мистецтві. Твори мистецтва, спільні за характером і настроєм. «Настрій у природі». Порівняльна характеристика образів, створених у різних видах мистецтва (музика і живопис). Аналіз творів і виробів візуального мистецтва (відповідно до навчальних тем). Бесіда «Багатство барв у навколишній дійсності та мистецтві».	Учень розпізнає: види образотворчого мистецтва (декоративно-ужиткове, живопис, скульптура, архітектура, графіка); окремі твори образотворчого мистецтва; основні засоби виразності різних видів образотворчого мистецтва; технічні й художні матеріали; Аналізує: власні почуття під час сприймання творів образотворчого мистецтва; специфічні ознаки видів образотворчого мистецтва; елементи композиції; використання законів лінійної перспективи в мистецьких творах; особливості характеру й настрою художнього образу; уміє: висловлювати оцінну думку за змістом певного твору, виявляючи основну думку художника і відзначаючи основні	Корекція естетичного сприймання на основі розвитку емоційної чутливості та розширення художніх уявлень через осмислення й оцінку змісту й виражальних засобів твору образотворчого мистецтва. Поглиблення знань про особливості художньо-образної мови різних видів образотворчого мистецтва. Закріплення адекватних емоційних реакцій, мотивованих естетичних суджень-оцінок у процесі ознайомлення з пам'ятниками української культури. Розвиток уміння бачити й відчувати красу рідної Батьківщини на ґрунті усвідомлення багатства способів художнього вираження людських

		Бесіда «Мистецькі вироби, що є вдома». (іграшки, одяг). Бесіда «Мистецькі вироби, що є у школі». (тканини, посуд).	образотворчі засоби; наводити приклади творів образотворчого мистецтва; сприймати, відчувати, перейматися красою й настроєм творів мистецтва.	почуттів до світу української культури. Формування інтересу до українського мистецтва, поваги до культурної спадщини України, її традицій.
	5	Резерв часу		

Наприкінці 6 класу учень виявляє здатність:

- виконувати творчі роботи у різних жанрах образотворчого мистецтва, оформлювати шкільні тематичні виставки;
- розуміти зв'язок образотворчого мистецтва з гуманітарними та природничими дисциплінами, застосовувати міжпредметні компетентності у творчій діяльності;
- висловлювати оцінні судження щодо творів образотворчого мистецтва різних жанрів, виявляти естетичне ставлення до художньої діяльності, брати участь у дискусіях з приводу мистецтва, порівнювати власну думку з думками інших і толерантно ставитися до них, виявляти ініціативу та взаємодопомогу у груповій роботі;
- проявляти активність у процесі пізнання образотворчого мистецтва, використовувати у пошуковій діяльності медіаресурси (радіо, телебачення тощо).

7 клас ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою навчання мистецтв в основній школі є виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби в творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Мета досягається шляхом реалізації таких завдань:

- ❖ виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних ідеалів;
- ❖ формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- ❖ розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- ❖ стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- ❖ розвиток художніх здібностей, критичного мислення;
- ❖ формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті.

Програма для 7 класу передбачає систематизацію знань, збагачуючи їх новою інформацією, використовують наступність у викладанні предмета, розвивають бачення, творчий потенціал та інтерес до набутих знань з основ образотворчої грамоти, засобами мистецтва формують художньо-естетичну і творчу свідомість.

Програмою передбачено активне впровадження різних форм діяльності учнів, а саме: пізнавальної, художньо-практичної, оцінної у вербальних та невербальних варіантах. При цьому важливо зацікавити, захопити, примусити відчувати й захотіти пізнавати красу навколишньої дійсності та мистецтва й відтворювати її на елементарному художньо-естетичному рівні. Підґрунтям програми стали принципи: від простого до складного (від елементарної вправи до тематичної композиції); від дійсності через мистецтво до життя; враховуючи єдність пізнавально-репродуктивної та творчої діяльності; систематичний розвиток здібностей емоційного сприймання художнього образу в мистецтві та житті й посиленого відтворення його у самостійних роботах з урахуванням психофізичних особливостей розвитку та практичного досвіду учнів.

Головні завдання викладання образотворчого мистецтва:

- Збагачення знань і уявлень про види та жанри образотворчого мистецтва, його роль у житті людей; ознайомлення учнів із кращими творами декоративно-ужиткового та народного мистецтва, живопису, скульптури, архітектури, графіки.
- Активізація, корекція і спеціальна спрямованість пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку вмінь: розпізнавати й визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, колір, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й у творах мистецтва; аналізувати, порівнювати (виявляти подібність і відмінність) предмети та явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки; визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль за своєю роботою, відповідно оцінювати результати.
- Розвиток адекватності проявів емоційних реакцій у процесі сприймання творів образотворчого мистецтва; стимулювання свідомого емоційно-ціннісного ставлення до естетичних явищ дійсності й мистецтва; розвиток усвідомленості, відповідності та самостійності оцінних суджень, інтересу до художньої творчої діяльності; здатності до сприймання, розуміння і відтворення художніх образів.
- Формування елементарних навичок декоративного малювання, малювання з натури, з пам'яті, за уявою та уміння застосовувати їх в навчальній, трудовій та суспільно корисній діяльності.
- Виправлення недоліків моторно-рухової сфери, розвиток елементів сенсорної культури (чуття кольору, форми, ритму, симетрії, пропорції, розмірів тощо).
- Збагачення, уточнення й активізація словникового запасу за рахунок спеціальної лексики, удосконалення фразового мовлення.
- Виховання в школярів основних моральних якостей особистості, працелюбності, охайності, наполегливості, уміння працювати самостійно й у колективі.
- Розвиток особистісної цілісності, духовності, національної самосвідомості та послідовне формування елементів естетичної культури.

Для вирішення цих завдань у програмі передбачено такі різновиди занять: декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди про образотворче мистецтво.

Малювання з натури. Змістом уроків малювання з натури є зображення різноманітних предметів, дібраних з урахуванням графічних можливостей учнів. Об'єкти зображення розташовуються зазвичай дещо

нижче за рівень зору. Для роботи слід організовувати дві-три однотипні постановки, що забезпечить хорошу видимість для всіх учнів. Моделі невеликих розмірів роздаються на робочі місця.

Малюванню з натури обов'язково передує вивчення зображуваного предмета: визначення його форми, конструкції, розміру складників, їх кольору та взаєморозташування. Важливо виробити в учнів потребу порівнювати свій малюнок із натурою і окремі деталі малюнка між собою. Істотне значення для цього має розвиток у школярів уміння застосовувати середню (осьову) лінію, а також користуватися допоміжними (додатковими) лініями для перевірки правильності малюнка.

Декоративне малювання. Змістом уроків декоративного малювання є складання різних візерунків, призначених для прикраси предметів ужитку, а також оформлення святкових листівок, плакатів, запрошень тощо.

Паралельно з практичною роботою на уроках декоративного малювання учні ознайомлюються зі зразками народного декоративно-ужиткового мистецтва. Демонстрація творів народних майстрів дозволяє дітям зрозуміти красу виробів і доцільність використання їх у побуті. Під час занять школярі із порушеннями опорно-рухового апарату отримують відомості про застосування візерунків на тканинах, килимах, шпалерах, посуді, іграшках, ознайомлюються з художнім різьбленням по дереву і кістці, склом, керамікою та іншими виробами – предметами побуту.

Завдання з декоративного малювання мають подаватися з дотриманням певної послідовності: складання візерунків за готовими зразками, за поданою схемою, з поданих елементів, самостійне складання візерунків.

Малювання за темою. Змістом уроків тематичного малювання є зображення предметів і явищ навколишнього світу та ілюстрація уривків із літературних творів. У 5 – 7-х класах малювання за темою має тісно пов'язуватися з уроками малювання з натури. Уміння й навички, отримані на уроках малювання з натури, учні переносять на малюнки тематичного характеру, які зазвичай зображують групу предметів, об'єднаних загальним сюжетом і певним чином розташованих у просторі.

Корекційно-виховні завдання уроків тематичного малювання вирішуватимуться значно ефективніше, якщо перед практичною роботою школярів проводити відповідну підготовчу роботу. Необхідно запропонувати школярам визначити сюжет, назвати й усно описати об'єкти зображення, розповісти, як, де й у якій послідовності їх намалювати. Для точнішої передачі предметів на малюнку доцільно використовувати, за можливості, реальні об'єкти, а для чіткішого розташування елементів малюнка на аркуші паперу слід активізовувати комбінаторну

діяльність учнів із моделями та макетами. З метою збагачення зорових уявлень школярів доцільно використовувати книжкові ілюстрації, плакати, листівки.

Бесіди про образотворче мистецтво. У 5-7 – х класах для бесід виділяються спеціальні уроки. На одному уроці рекомендується показувати не більше 3 – 4-х творів живопису, скульптури, графіки однієї тематики чи 5 – 6 предметів декоративно-ужиткового мистецтва. Учителю має приділяти увагу виробленню в учнів умінь визначати сюжет, розуміти зміст твору та його головну думку, а також усвідомлювати деякі, доступні для осмислення, засоби художньої виразності. Розуміння художнього образу має спиратися на створення емоційного контакту з твором, на вдосконалення навичок аналітико-синтетичної діяльності, а також на збагачення емоційно-особистісного досвіду школяра з урахуванням виховних, освітніх та коригувальних аспектів, закладених у самому змісті мистецтва. Слід постійно спонукувати учнів розповідати про характер зображених персонажів, композиційне та колористичне рішення, техніку митця тощо.

Організуючи бесіди про мистецтво, слід проводити екскурсії до музеїв, картинних галерей, майстерень художників та скульпторів, на місця народних художніх промислів.

Сприймання образотворчого мистецтва та практично-художня діяльність передбачають створення на уроці особливої атмосфери творчості, що зобов'язує вчителя обирати найбільш оптимальні шляхи подання навчального матеріалу та структурування уроку. Зважаючи на це, наводимо орієнтовну структуру уроку образотворчого мистецтва, що включає кілька етапів.

Плануючи урок образотворчого мистецтва, учитель повинен передбачати єдність таких компонентів: навчально-виховні та корекційно-розвиткові завдання; тема або об'єкт роботи; вид роботи (декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди з образотворчого мистецтва); техніка малювання; матеріально-технічні засоби тощо.

Складаючи календарний план на рік, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні умови, традиційні для певної місцевості види декоративно-ужиткового мистецтва.

Корекційно-розвивальна лінія включає такі завдання:

Сенсомоторний розвиток. Правильно сприймати форму, величину, колір та вміти передавати їх у зображеннях.

Орієнтуватися на площині аркуша паперу, у просторовому розташуванні зображуваних предметів, користуватися іншими властивостями оптико-просторового сприймання у процесі образотворчої діяльності.

Малювати асиметричні фігури, аналізувати напрямок малюнку, співставляти намальовані об'єкти зі зразком. Виконувати графічні тренувальні вправи і декоративне малювання з використанням різних геометричних форм. Передавати форму предмета (з допомогою трафарету, з використанням опорних крапок), розмальовувати контурні зображення, малювати без допоміжних засобів. Володіти різними видами виконавської діяльності, особливо музично-ритмічними рухами.

Пізнавальний розвиток. Сприймати різні види мистецтва, розуміти покладені в їх основу цінності, вміти бачити логіку розвитку художнього образу, усвідомлювати зміст твору (тема, ідея, засоби вираження). Розвивати дрібну моторику, зорово-моторну взаємодію у процесі практичної роботи, самоконтроль; вміти планувати свою роботу, формувати вербально-оцінний план образотворчої діяльності.

Мовленнєвий розвиток. Переносити отримані знання на словесний рівень, збагачувати словник: розширювати експресивну мову засобами мистецтва та художньої діяльності.

Особистісний розвиток. Позитивно ставитись до різних видів художньої діяльності та її результатів. Розуміти красу мистецтва, естетично сприймати художні твори. Демонструвати ставлення до художнього образу через емоції та почуття. Розуміти значення та використовувати мистецтво як засіб соціального розвитку; подолання негативних станів (рухової депривації, гіперактивності, вираженої загальмованості, страхів, пригніченого стану, підвищеної стомлюваності) учня. Виражати «Я-образ» в оригінальних продуктах дитячої художньої діяльності. Регулювати поведінку, підтримувати доброзичливу комунікативну взаємодію з дорослими та однолітками.

Програма
7 клас
(35 год., 1 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно – розвивальної роботи
1.	9	<i>ДЕКОРАТИВНЕ МАЛЮВАННЯ</i> Орієнтовна тематика творення ескізів сучасного жіночого, чоловічого одягу з елементами народної традиції. Мова знаків і символів у декоративно-прикладному мистецтві. Малювання візерунка у колі «Квітуца галявина». Створення орнаменту для закладки. Малювання з геометричних елементів у смузі «Узор бігунець». Створення декоративних композицій з природних форм (гуаш або витинанка).	Учень: уміє користуватися трафаретами – мірками; розташовує за зразком елементи декоративного оформлення на аркуші паперу чи в готовій геометричній формі; самостійно визначає структуру візерунка (повторення, чергування елементів); під час розфарбовування елементів орнаменту використовує кольори.	Розвиток наочно – дійового та наочно - образного мислення. Розвиток акуратності у навчально – практичній діяльності. Розвиток позитивної мотивації до декоративного малювання. Формування уявлень про повторення, чергування елементів орнаменту.

	8	Малювання у смузї візерунка з рослинних елементів «Сонячні квіти». Особливості створення декоративної композиції (закони декоративної композиції). Створення декоративної композиції «Квітуха галявина» Декоративне панно (квіти, птахи). Декоративне оздоблення іграшки (гуаш, акварель) (за вибором, учнів, учителя). Створення декоративного панно (групова або колективна робота) Декоративна композиція «Барвисті метелики». Малювання з натури Орієнтовна тематика Малювання з натури «Гордовитий соняшник». Малювання з натури «Багряні листочки». Малювання з натури кетягів калини.	Учень: порівнює форму предмета з еталонною формою; визначає самостійно основні особливості наочно сприйнятого матеріалу (форму, розмір, колір); дотримується певної послідовності під час відтворення матеріалу; відтворює в малюнку характерні риси предмета.	
--	---	---	---	--

	8	Малювання з натури «Квітчастий віночок». Малювання з натури «Спіла ягідка – суничка» Малювання з натури башти з елементів будівельного конструктора. Малювання з натури зимових речей (шарф і в'язана шапочка). Малювання з натури різноманітного навчального приладдя (нескладних за формою). МАЛЮВАННЯ ЗА ТЕМОЮ <i>Орієнтовна тематика</i> Малювання за темою «Журавлиний ключ». Малювання за темою «Стоїть хатинка під горою». Малювання тематичної композиції «Весняний струмочок». Малювання за темою «Берега серезки свої розпускає».	Учень: дотримується певної послідовності, відтворюючи тематичний матеріал; називає предмети та об'єкти зображення; розташовує зображення нескладних предметів та об'єктів на аркуші, передаючи елементи просторових відношень; визначає, відтворює розмір, форму, колір знайомих предметів.	Розвиток зорово – моторної координації, вміння підкоряти рух руки контролю ока. Розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування дій обстеження предметів. Розвиток спостережливості, уважності, акуратності.
--	---	--	--	--

	5	Малювання тематичної композиції «Волошки в полі». Малювання тематичної композиції «Хто там в лісі на дубочку вибиває молоточком». Малювання тематичної композиції за темою «Над річкою вербичка». Малювання за темою «Сонце шле землі привіт». БЕСІДИ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА <i>Орієнтовна тематика</i> Види мистецтва та специфіка їх художньо – образної мови. Поняття «образ» у мистецтві. Світ людини й образ світу у мистецьких шедеврах. Сприймання творів декоративно-прикладного мистецтва. Найвідоміші центри народного мистецтва в Україні.	Учень: визначає у зображеннях колір, форму, розмір; розпізнає і називає в художніх творах (або репродукціях) зображення знайомих предметів об'єктів, явищ, рослин, тварин; виявляє інтерес до творів і виробів візуального мистецтва.	Розвиток просторового орієнтування. Розвиток емоційно – образної пам'яті. Розвиток інтересу до художньо - творчої діяльності. Розвиток зорового сприймання. Розвиток довільної форми сприймання. Розвиток розумових операцій аналізу, порівняння, визначення логічних зв'язків. Розвиток цілісності, вибіркової, осмисленості, узагальненості сприймання. Розвиток аналітичного типу сприймання. Формування емоційно – образної пам'яті.
--	---	---	--	---

	5	Бесіда «Мистецтво навколо нас». Бесіда «Бачення предметів на явищ навколишнього світу». Бесіда «Основне у явищах буття».		Розвиток довільної уваги. Сприяння виникненню інтересу, адекватного емоційно-особистісного ставлення до візуального мистецтва. Формування наочно – образного мислення. Розвиток зв'язного усного мовлення. Поповнення словникового запасу. Розвиток інтересу до творів і виробів мистецтва.
		Резерв часу		

Наприкінці 7 класу учень виявляє здатність:

- самостійно інтерпретувати художні явища сучасності в єдності традицій і новаторства, розуміти їх зв'язки з природним, соціальним і культурним середовищами;
- виконувати творчі роботи з урахуванням особливостей мистецьких явищ сучасності; здійснювати художнє оформлення шкільних і позашкільних виховних заходів, застосовувати набуті художні знання і вміння для самореалізації та у соціокультурній діяльності;
- розуміти зв'язок образотворчого мистецтва з предметами інших освітніх галузей та застосовувати міжпредметні компетентності у процесі самореалізації та у соціокультурній діяльності;

- висловлювати критичні судження щодо художніх явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументовано доводити власну позицію під час дискусії, брати участь у художній і соціокультурній діяльності;
проявляти самостійність у процесі пізнання художніх явищ сучасності, використовувати інтернет-ресурси, комп'ютерні програми у пошуково-дослідницькій діяльності